

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਖੇਪ ਵਿਵਰਨ

(ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ੨੮ ਕਬਿੱਤ)

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੂਪਾਂਤਰ:
ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ
ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:
ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੇਜਰ 'ਸਤਿਜੁਗ'
ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਰਸਾ (ਹਰਿਆਣਾ)

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਖੇਪ ਵਿਵਰਨ

(ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ੨੮ ਕਬਿੱਤ)

<https://archive.org/details/namdhari>

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੂਪਾਂਤਰ:

ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੇਜਰ 'ਸਤਿਜੁਗ'

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਰਸਾ (ਹਰਿਆਣਾ)

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ -
ਸੰਖੇਪ ਵਿਵਰਨ
ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੇ ੨੮ ਕਥਿਤ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੂਪਾਂਤਰ:
ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ
ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

੧੯੮੮
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ
ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ: ੨੦੧੫

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:
ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ
ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ-141126
ਮੁੱਲ : 100 ਰੁਪਏ

Namdhari Sikhs :
A Brief Account
(As Narrated by Giani Gian Singh)

English Version:
Dr Harbhajan Singh

Renowned Sikh Historian
Giani Gian Singh Ji

First Edition : 1988
Second Edition: 2015

Published by
Vishav Namdhari Sangat
Sri Bhaini Sahib-141126
Price : Rs. 100/-

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ - ਸੰਖੇਪ ਵਿਵਰਨ

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ੨੮ ਕਬਿਤ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੂਪਾਂਤਰ :

ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਮਰਪਣ

ਉਹਨਾਂ

ਸਿਦਕੀ ਧਰਮ ਰਖਿਅਕ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਦੁਤੀ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ
ਧਰਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਲਈ
ਸਾਡਾ ਪਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

*Dadicated to the
Memory of The Martyrs
The Protectors of Faith
And The Lovers of Motherland.*

Ram Singh has no pretention to be the saintly Fakir. He visits you attending by half a dozen horsemen, he is followed by scores of men on foot; he comes into your room surrounded by a Court like a prince. He and his people are dressed in exquisitely fine white clothes. (J.W. Macnabb, Commissioner Ambala, 4-11-1871.

ਭੂਮਿਕਾ

ਅੱਜ ਦੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕੌਸਾ ਬਣੇਗਾ? ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੌਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਏਗੀ? ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕੁਛ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕ੍ਰੀਬ ਇਕ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੂਰਨ ਯੁਗ (ਸਤਿਜੁਗ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਸਾਨੂੰ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਣੀ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਓਸ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਇਤਿਹਾਸ ਇਕ ਐਸੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮਆਚਾਰਯ, ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਹ ਬਾਰੇ ਅਦਭੁਤ ਗਿਆਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ, ਕੋਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੰਖੇਪ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ੨੮ ਕਬਿੱਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਤਸਵੀਰ ਹਨ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਕਬਿਤਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਰਵ ਪ੍ਰਥਮ ਹੈ।

ਆਰੰਭਿਕ ਕਬਿੱਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਤੀਸਕ ਬਰਸ ਤੈਂ ਜੋ ਬਿਦਿਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈਂ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸੰਮਤ ੧੯੪੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਗੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਮਤ ੧੯੧੪ ਬਿ: ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਤੇ ਪੰਜਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਪੂਰਨ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਸਾਲ ੧੯੧੪ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੯੪੬ ਤਤਕ ੩੨ ਸਾਲ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸੋ “ਤੀਸਕ ਬਰਸ” ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਠੀਕ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਕਬਿਤਾਂ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਪਉਣੀ ਸਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਐਸਾ ਸੁੰਦਰ ਗੁੰਝਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ ਰੋਚਕ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਉਪਮੇਜ ਅਤੇ ਉਪਮਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਐਸਾ ਸੋਹਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪਾਠਕ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ। ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਲਹਿ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪਹਿਲੇ ਕਥਿਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬੰਦ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਏਕ ਦਸਤਾਰ ਕੇ ਉਤਾਰ ਬਿਨ ਔਰ ਗੀਤ
ਚਾਹੀਯਤ ਜੈਸੀ, ਤੈਸੀ ਤਿਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।

ਕਥਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹਤ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਾਇਕ ਦੀ ਉਪਮਾ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਘਟਨਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਉਪਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਲਿਆ।

ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋਖਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਤਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਨਿਰਵਾਸਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਔਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਦਾ ਦੇਖਕੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਨਤਾ ਘਟ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸਭ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੂਕੇ (ਨਾਮਧਾਰੀ) 'ਕਲਾਮ' ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਵੜਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭੀ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਏ। ਸ਼ੰਕਾ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਪੁਛਿਆ। ਨਾਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਹੋਈ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ੨੮ ਕਥਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਿਤਯ ਕਰਮ, ਮਰਯਾਦਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਹੋਣ ਤੇ ਕਥਿੱਤ ਨੰਬਰ ੯ ਵਿਚ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਕੋਊ ਜੇ ਕਹਿਤ ਬੇ ਕਲਾਮ ਦੀਨੀ ਸੱਯਦਾਨੀ,
ਸੋਊ ਸਭ ਕੂਰ ਹਮ ਪੇਖਯੋ ਅਜਮਾਇ ਕੈ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਨਗਰ ਛੋਟੀ ਨੂੰ “ਅਮਰਾਵਤੀ” (ਦੇਵਤਿਆ ਦੀ ਪੁਰੀ) ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਜ਼ਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਯੁਧਿਆ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੰਕਤੀ ਅਤੇ ਨੰ: ੪ ਦੀ ਤੀਜੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰੀ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਣਾ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੱਚ ਅਤੇ ਨਿਰਪਖਤਾ ਦਾ ਅਦੁੱਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਣੀ, ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਦੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਥਮ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਪੰਕਤੀਆਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਰਣਯ ਰੂਪ ਹਨ:-

ਐਪੈ ਗੁਰ ਦਸਮ ਦਰਸ ਦੈ ਜੋ ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ

ਮੇਰੇ ਅਵਤਾਰ ਅੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹੈ ਭਰੇ।

ਯਾਂਹਿ ਹੇਤ ਤਾਂਹਿ ਨਾਂਹਿ ਔਰ ਕਾਂਹਿ ਮਾਂਹਿ

ਨਿਜ ਸਕਤਿ ਰਖਾਈ ਗੁਰ ਵਾਕ ਦਿਢ ਥੇ ਧਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ‘ਕੋਕਿਲ ਬਤਕ ਸੁਤ ਸਮ’ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਕੋਇਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕਾਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਿਚ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਉਡਾਰੂ ਹੋਣ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਪਹਿਚਾਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮੁਰਗੀਆਂ ਪਾਸ ਪਾਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਤੇ ਜਦ ਕਦੇ ਪਾਣੀ ਕੰਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੱਤਕਾਂ ਤਰਦੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਠਿਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਰਗੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਭੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਪ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਾਰ ਅੰਸ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ।

ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੮ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਤਬ ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗਾਰੀ ਦੀਓ ਨਾਮ ਮੁਦਥਾਇਕੈ

ਭਾਵੇਂ ਅਸਲ ਭੇਤ ਨੂੰ ਸਾਖਯਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਭੇਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

ਪੇਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਈਸ ਅੰਸ ਅਵਤਾਰੀ

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ “ਨਾਮ” ਹੀ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਤਦ “ਅਧਿਕਾਰੀ” ਅਤੇ “ਈਸ ਅੰਸ” ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਦੇ ਦੀ ਏਥੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਤਾਂ ਅਨਗਿਣਤ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਹੋਰ ਭੀ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੫ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: -

ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮ

ਯਦੀ ਨਰ ਨਾਰੀ ਲੈ ਅਪਾਰੀ ਭਵ ਤੇ ਤਰੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ “ਨਿਜ ਸਕਤਿ ਰਖਾਈ” ਲਿਖ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਸੰਕੇਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਕਤੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਲਿਖੇ, ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ ਦਾ ਅਕਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿਚ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:-

ਬੇਰ ਗਿਆਰਵੀ ਜਬ ਹਮ ਆਵਹਿ।

ਤਾਂ ਤੇ ਕੋਇਕ ਹਮ ਲਖ ਪਾਵਹਿ।

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤਰੀ ਮੇਰੀ।

ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਲਨ ਮੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

ਏਥੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਗਿਆਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਔਣ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕੇਗਾ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੩ ਵਿਚ ਇਸੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ :-

ਗੋਇ ਰਾਖੀ ਘਟ ਦੀਪ ਜਿਮ ਨਿਜ ਅਜਮਤ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੜੇ ਵਿਚ ਜਗਦਾ ਦੀਵਾ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ।

ਫਿਰ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਸੋਈ ਨੇਤ ਫੁਰੀ ਆਇ ਸੰਮਤ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂ

ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰਵਾਰ ਕੈ।
ਜਿਲ੍ਹਾ ਲੁਦਿਹਾਣਾ ਗਾਮ ਭੈਣੀ ਨਾਮ ਜਾਣੇ ਆਮ
ਅਵਤਰੇ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਕਲਮਲੈਂ ਟਾਰ ਕੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ “ਨਾਮ”
ਦੇਣ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤਦ ਗਿਆਨੀ ਜੀ “ਸੋਈ ਨੇਤ ਫੁਰੀ” ਨਾ
ਲਿਖਦੇ। “ਨੇਤ” ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ, ਭਵਿਖ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਈਸ਼ਵਰੀ ਵਾਕ
ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ “ਈਸ ਅੰਸ” ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਗਿਆਨੀ
ਜੀ ਦੇ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਕਥਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਏਹ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰੇ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੋਰ ਤਪ
ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਰੋਤ ਅਕ ਆਹਾਰ ਕਰ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ ॥

ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਯਾ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਤਪ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ
ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਕਥਿੱਤ ਨੰ: ੧੦ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਰੋਧ ਕਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਰੋਧ ਮਨ ਕੇ ਪ੍ਰਬੋਧ

ਸੋਧ ਸੁਧ ਠੌਰ ਨਦੀ ਸਰ ਤਟ ਬਹਿ ਹੈਂ।

ਜੀਹ ਨਾਮ ਜਪ ਮਾਂਹਿ ਤਨ ਤਾਯੋ ਤਪ ਮਾਂਹਿ

ਮਨ ਮਹਿਬੂਬ ਮਾਂਹਿ ਖੂਬ ਰਾਖਯੋ ਗਹਿ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਚਾਨਣ
ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ (ਵਾਰ ੧
ਪਉੜੀ ੨੭)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਜੁਗ ਆਰੰਭ
ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਭੀ ਜੁਗ ਬਦਲਿਆ
ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਥਿੱਤ ਨੰ: ੧੨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਪਾਇ ਇਹੁ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਮੇਸ ਕਾ ਬਿਸੇਸ ਫਿਰ

ਰਾਮ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਉਪਦੇਸ ਦੈਨ ਲਾਗਿਓ।

ਹੁਕੇ ਛਡਵਾਏ ਰਖਵਾਏ ਕੇਸ ਮੋਨਿਓ ਕੇ

ਸੁਧਾ ਛਕਬਾਇ ਸਿਖ ਭਾਗ ਜਿਨੈ ਜਾਗਿਓ।

ਫੈਲਿਓ ਜਸ ਭਾਰੀ ਸਿਖ ਥੀਏ ਤਾਹਿਕੇ ਅਪਾਰੀ
ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਬਿਰਧਾਇਓ ਨਾਮ ਰਸ ਪਾਗਿਓ।

ਫੀਮ ਭੰਗ ਪੋਸਤ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਚੋਰੀ ਜਾਰੀ
ਠਗੀ ਤਜ ਥੀਏ ਸੰਤ ਸਤਿਜੁਗ ਆਗਿਓ।

ਇਸ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਥਿੱਤ ਤੋਂ ਇਹ ਭੀ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਐਸਾ ਪਤਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ (ਗੁਰਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਓਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਲੇਖ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਤੀਕਾਲ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੈਸਾ ਸੀ? ਉਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਿਤ ਕਰਮ ਦਾ ਵਰਣਨ:-

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਪਾਠ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਥਾਟ
ਜੋੜ ਮੇਲ ਠਾਟ ਰਾਠ ਕਾਠ ਮੇਲ ਠਾਨੀ ਥੇ।
ਹੋਮ ਜਗ ਕਰਵਾਤੇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਬਟਵਾਤੇ
ਰੋਣਕ ਰਖਾਤੇ ਗਾਤੇ ਸਬਦ ਜਬਾਨੀ ਥੇ।

ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਵੇਲੇ:-

ਪਾਠ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥਨ ਕੇ ਠਾਟ ਜੋੜ ਪੰਥਨ ਕੇ
ਆਠ ਜਾਮ ਸੰਤਨ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਥਾਇ ਹੈਂ।
ਭਗਤੀ ਬਿਬੇਕ ਦਾਨ ਗੁਨੀਅਨ ਕੇ ਸਨਮਾਨ

ਚਰਚਾ ਰਹਾਇ ਗਯਾਨ, ਅਗਯਾਨ ਜਾਇ ਹੈ। (ਜਿਲਦ ੫ ਪੰਨਾ ੨੮੯੬)

ਸਤਸੰਗ, ਕੀਰਤਨ, ਹਵਨ ਯਗ ਆਦਿ ਸਭ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਰੀਤੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਥਿੱਤ ਨੰ: ੧੪ ਅਤੇ ੧੫ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਨੰ: ੧੪

ਨਰ ਨਾਰ ਸਬਦ ਅਪਾਰ ਪਢੈਂ ਗੁਰੂ ਕੇਰ,
ਢੋਲਕੀ ਬਜਾਇ ਬਾਂਧ ਜੋਟੀਆਂ ਅਛੈ ਸਹੀ।

ਨੰ: ੧੫

ਹਮਨ ਕਰੈਹੈ ਭੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਪੈਹੈ ਬਹੁ

ਸੰਗਤੋਂ ਕੇ ਕਠ ਬੈਠੈ ਰੈਹੈ ਰਚਨਾ ਲਗੀ।
 ਇਸਨਾਨ ਕਰਹੈ ਸਕੇਸ ਵੇਸ ਰਾਤ ਹੀਤੈ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਮਾਹਿ ਰਾਖੈ ਰਸਨਾ ਪਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਰਹਿਤ ਰਖਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨੀਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਫੇਦ ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਕਛੈਹਰਾ ਆਦਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਭੀ ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ:-

ਰਾਖ ਹੈ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਾਕ ਸੁਕਲ ਊਰਣ ਮਾਲ,
 ਕਛ ਕੜਾ ਕ੍ਰਦ, ਮਰਦ ਨਾਰਿ ਸਭ ਜੇਤਗੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ “ਜਬ ਲਗ ਰਹੈ ਖਾਲਸਾ ਨਿਆਰਾ” ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ, ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਮਨੋਭਾਵ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੧੬ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ:-

ਦੇਵ ਥਾਨ ਤੀਰਥ ਪੁਰਾਨ ਸਾਧ ਬਿਪ੍ਰੋ ਕੇ
 ਮਾਨ ਹੈ ਨ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦੇਤ ਔਰ ਕੇ ਕਬੀ।
 ਆਪਸ ਮੈਂ ਦੇਤ ਲੇਤ ਹੈਂ ਸਹੇਤ ਸਾਕ ਨਾਤਾ
 ਰਾਜ ਲੈਨ ਕੇਰੀ ਇਛਾ ਮਨ ਸਭ ਕੇ ਫਬੀ।
 ਏਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-
 ਮਰਣੇ ਔ ਪਰਣੇ ਮੈਂ ਬਿਪਰੈਂ ਬੁਲਾਵੈਂ ਨਾਹਿ
 ਆਨੰਦ ਪਛਾਵੈਂ ਗੀਤਿ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਲਭੀ।

ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਣ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਆ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ। ਵੇਦਗੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਾਹ ਦੀ ਕਾਂ ਆਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਤੋਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਏਥੇ “ਗੀਤਿ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਲਭੀ” ਸ਼ਬਦ ਚਾਹੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਸਚਾਈ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਆਨੰਦ ਰੀਤੀ ਦੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਚਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਸਭ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਹ ਵੇਦ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਵਿਵਾਹ:-

ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰ ਕੀ ਤਿਨ ਚਾਹੀ।

ਨਿਜ ਕੰਨਯਾ ਗੁਰ ਸੰਗ ਬਿਵਾਹੀ।

ਭਾਗੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਟੂ ਵਾਰੇ।

ਸਾਹਾ ਸੋਧਨ ਲੋ ਬਿਵਹਾਰੇ। (ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰ: ਜਿ. ੧ ਪੰਨਾ ੭੧੫)

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਵਾਹ:-

ਬੇਦੀ ਬੇਦ ਬਿਧੀ ਯੁਤ ਬਰ ਬਡ

ਬਿਸੁਕਰਮਾ ਸੁਠ ਠਾਟ ਠਏ।

ਨਵ ਗ੍ਰਹ ਸਫਲ ਹੋਣ ਹਿਤ ਦਿਜ ਬਨ

ਹਰਿ ਜਸ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਆਇ ਗਏ। (ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਪ੍ਰ: ਜਿ. ੨, ਪੰਨਾ ੧੧੦੦)

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵਿਵਾਹ:-

ਸਾਹਾ ਤੁਰਤਹਿ ਲਇਓ ਸੁਧਾਈ।

ਸਭੈ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਾਈ।

ਰੀਤ ਬੇਦ ਕੁਲ ਕਰਿ ਸਭਿ ਭਾਇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਫੇਰੇ ਕਰਵਾਇ। (ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਪ੍ਰ: ਜਿ. ੨, ਪੰਨਾ ੧੩੦੩)

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਹ ਵੇਦ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਏ ਸਨ।

ਹਵਨ ਕਰਕੇ, ਬੇਦੀ ਗੱਡਕੇ, ਆਦਿਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਲਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹਵਨ ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਦਖਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਵਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਅਨੰਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਬੋਟੇ ਜਿ: ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ (੩ ਜੂਨ, ਸੰਨ ੧੮੬੩) ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨੀ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਖੁਸਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਆਪੱਤੀ ਕੀਤੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਨੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਲਿਖਿਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਵਿਵਾਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ? ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਨਹੀਂ' ਆਖ ਕੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਤਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਆਪਣਾ ਅਪਮਾਨ ਦੇਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਫੇਰ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ ਕਿ ਕੂਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਬਗਾਵਤੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਠਾਣੇ ਠਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ੨੮ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ ਪੇਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੱਦ ਅੰਦਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਆਨੰਦ ਦੀ ਇਸ ਗੀਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਥਮ
ਸੰਚਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਹੋਰ ਲਿਖਿਤ ਵਿਚੋਂ
ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਤ ਹੈ:-

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੂਕੇ ਪਹਿਲੇ।

ਅਨੰਦ ਸੁਛੰਦ ਪੜ੍ਹਾਏ ਸਹਿਲੇ।

ਤਿਨਕੇ ਦੇਖ ਔਰ ਸਿਖ ਘਨੇ।

ਲਗੇ ਆਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਵਨ ਤਨੇ। (ਭੁਪਿੰਦ੍ਰਾਨੰਦ ੩੦-੩੧)

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ
(ਹਾਕਮ) ਹੋਣ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ
ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸਤਯਾਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਚਾਲਕ ਭੀ ਆਪ ਹਨ। ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ
ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਹੋਲੇ ਤੇ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
ਜਾਣ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ
ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਕ ਹਟਾ ਲਈ।

ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ
ਪੁੱਤਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਅਭਿਮਾਨ ਗ੍ਰਸਤ ਉਹ
ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ
ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਭੇਟ ਲੈਕੇ ਗਏ ਤਦ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਸਤ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਦਸਤਾਰ ਨਾ ਉਤਰੇ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਹ ਤਨਖਾਹ
(ਡੰਨ) ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਲਾਬ (ਸਰੋਵਰ) ਪੱਕਾ ਕਰਵਾ ਦਿਓ।

ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੀਲੇ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦਾ।
ਜਾਣਕੇ ਨੀਲਾ ਸਿਰਧਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਲਿਆ ਧਰਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੇ ਉਹ ਸੀਸ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਭੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।
ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ
ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਚਰਚਾ ਕਬਿੱਤ ਨੇ: ੧੯ ਤੋਂ ੨੩ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ
ਯੋਗ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਐਸੀ ਭਾਵਨਾ ਭਰ ਦਿਤੀ ਸੀ,
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਇਤਨੀ ਉਚੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿੰਘ
ਬਣ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਯੂ ਡੰਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੌਸਲ ਆਫ਼ ਰੀਜੈਂਸੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਰ ਜਾਨ ਲਾਰੈਂਸ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪਟੇ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾਣ। ਏਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਕਤ ਟਪਾਊ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ੫ ਮਈ ਸੰਨ ੧੮੪੯ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਰੱਦ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਾਸ ਵੇਚਣ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਇਤਨਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧੌਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਬੁੱਚੜਖਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਬੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਪੰਛੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਵਿਚ ਸੁਟੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਇਸ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਿਨ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਛਡਾਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ। ਫਿਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਂ ਰਾਇਕੋਟ ਅਤੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਹੋਈਆਂ।

ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕਥਿੱਤ ਨੰ: ੨੫ ਅਤੇ ੨੬ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਸਮਕਾਲੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਨ੍ਹਾਂ ੨੮ ਕਥਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੱਛਮੀ ਸਭਯਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਅਤੇ ਆਮ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਲਿਖਦਿਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਤਪਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਡਾਏ ਜਾਣਾ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਏਹ ਲਿਖਿਤ ਅਟਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਰੱਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਬਲੀਦਾਨ ਨੇ ਜਿਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਝੰਝੋੜਿਆ ਓਥੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦਿਤੀ।

ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ

ਦੇਸ਼ ਨਿਰਵਾਸਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਸੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇਈ ਰਖਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜ ਤੋਂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਏਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹਰੀ ਰਖੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਕਰਤਾ ਜਾਨਣਾ। ਇਸਦੇ ਧਕੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਧਕੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਏਹ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਖਰੀ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਨਿਤਜ ਕ੍ਰਿਆ, ਪਹਿਰਾਵਾ, ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਲਿਖ ਕੇ ਨਾਲ “ਅਥਿਧ ਸਿੱਖ” ਹੋਣ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਏਥੇ ‘ਅਥਿਧ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਅਡੋਲ ਹੈ।

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਲਿਖਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਇਸ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਆ ਗਏ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਸਾਕਾ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਚਲਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਵਿਚੇ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੰਦ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਪੀ ਵਾਲੇ ਕਬਿੱਤਾਂ ਦੇ ਆਖੀਰ ਤੇ ਹੈਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਾਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਨਾ ੫੧੮-੧੯ ਤੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਥੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਲਿਖਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਵਯ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਬਿੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਪਾਸ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਤਦ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਏਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆਇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਉਪਮਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਨਿਰਮਲੇ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਤੁਲ ਨਹੀਂ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਾਲ ਜਾਨਣ ਲਈ ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਅਦੁੱਤੀ ਸ੍ਰੋਤ ਹਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮ੍ਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਯੁਕਤ ਅਧਿਐਨ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਵੀਚਾਰ ਲਿਖ ਭੇਜਣ।

“ਸਤਿਜੁਗ” ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਡਾ: ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਾਰਦਿਕ ਕ੍ਰਿਤਗਤ

ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਵਾਸਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਿੱਤਾਂ ਦਾ ਵਿਦਵਤਾ ਪੂਰਤ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਮੂਲ ਲੇਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕੈਸੀ ਸੁੰਦਰ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮੂਲਜ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹ੍ਰਿਦਯ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸਰਸਵਤੀ ਗਾਰਡਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਸ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟਾਈਪਿਸਟ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਹਯੋਗ ਦਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਯਕਤੀ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸਪਤਾਹਿਕ “ਸਤਿਜੁਗ”

੧ ਵੈਸਾਖ ੨੦੪੫

0

Foreword

The Sikhs have made a remarkable history, but most of its writers have been less than fair in recording, let alone evaluating, its achievements. Driven by their peculiar interest and biases, for and against, they have generally proved unequal to the requirements of the craft of history. The Namdharis, of course, have suffered the most at the hands of such 'historians'.

The Namdharis, under the inspired guidance of Satguru Ram Singh Ji, were a powerful voice against the alien rule. As harbingers of the Freedom Struggle, they considered no cost too high to rid the country of the unjust foreigners' yoke. They strove ever so hard to bring about reformatory and fundamental changes in the religious and social practices of the Punjabi people. Very few historians have succeeded in putting the accomplishments of this movement in perspective. Giani Gian Singh belongs to this rare breed of historians.

Giani Gian Singh belongs to the Nirmal Sect of the Sikhs, whose members are especially known for their vast erudition, intellectual depth and thorough knowledgeability in Sikh Scriptures. Notwithstanding his unshakable allegiance to his Sect, he was, in his writings, happily free from prejudices towards others. He was meticulously objective and just in evaluating the Nihangs and the Namdharis, in his magnum opus, Sri Guru Panth Parkash. He has drawn a fairly correct picture of the political nuances of the Kuka Movement, particularly its endeavours towards the restoration of the Sikh Rule. And, he minced no words to condemn the corrupt Sikh priests who obstructed the entry of Satguru Ram Singh Ji and his dedicated followers to the various Sikh shrines.

He composed no more than twenty eight Kabits (Quatrains) to draw the salient features of the eventful history of the Namdharis. He was both brief and authentic. Being himself an eye witness to some of the major events and incidents of the Movement, he was in a position to make definitive and authoritative statements. His writings are both commendable works of history as also its reliable

source material. He was particularly endowed with an uncanny perception of the Sikh ethos. No wonder, he, while recording the martyrdoms of Banda Bahadur and his associates was able to spontaneously link them to the Namdharis was the fateful days of the 17th-18th January, 1872, inspired by an intense desire to throw off the alien yoke, had rushed to the cannons as moths flying to the flames. Giani Ji took particular note of the social and religious aspects of Satguru Ram Singh Ji's message and designated that period of Sikh history as its Golden Age.

Based on reliable facts and objective analysis, Giani Gian Singh's portrayal of Namdhari history can help solve some of the enigmas created by the historians with scant regards for objectivity. Unfortunately, contemporary Punjabi readers are being gradually distanced from Braja Bhasha which Giani Ji had adopted for his writings. This is particularly true of those schooled in English. For their benefit, Dr. Harbhajan Singh has prepared an English rendering of Giani Ji's twenty-eight Kabits bearing on Namdhari history. I have gone through the whole typescript in one sitting and have found it eminently readable.

Years back I happened to meet Dr. Harbhajan Singh for the first time at a Music Festival at Delhi organized by Satguru Jagjit Singh Ji, in commemoration of Satguru Partap Singh Ji. During a brief conversation, I found him a man of mild manners and scholarly bearing. He required both of these in ample measure to prepare this version in which the beauty of Giani Gian Singh Ji's original text came neatly through. With his vast knowledge of Sanskrit, Braja Bhasha and Punjabi, Dr. Harbhajan Singh was well-equipped to get acceptable to contemporary readers. Words fail me to express my gratitude towards him for taking up this arduous job on my request.

I hope readers will find it useful and interesting.

MAHARAJ BIR SINGH

Satguru Ram Singh along with him principal Subas on horse backs
and Martyrs (on foot) of Maler Kotla
Painting by Contemporary Artist Wazir Ali of Ludhiana.

0

Four Namdharis who sacrificed their lives at Amritsar on 15th September,
1871. (Ref. Kabit No. 25)

0

Namdharis who rebelled against British Government are being
martyred at Maler Kotla on January, 17-18, 1872 (Ref. Kabit No. 26)

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

੧

ਕਬਿੱਤ॥ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਏਕ ਸ਼ਾਖ ਕੂਕੇ ਸਿੰਘਨ ਕੀ,
ਤੀਸਕ ਬਰਸ ਤੈ ਜੋ ਬਿਦਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈ।
ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਮਸਤੀ ਮੈਂ ਹਾਲ ਤੇ ਬਿਹਾਲ ਹੋਇ,
ਸਿਰ ਤੈ ਉਤਰ ਜਾਤ ਦਸਤਾਰ ਤਾਨ ਹੈ।
ਸਹੀ ਨਾਮ ਨਾਮਧਾਰੀ ਆਹਿ ਤਿਨ ਕਾ ਉਦਾਰੀ,
ਕੂਕ ਮਾਰਨੇ ਤੈ ਕੂਕੇ ਜਗਤ ਬਖਾਨ ਹੈ।
ਏਕ ਦਸਤਾਰ ਕੇ ਉਤਾਰ ਬਿਨੁ ਔਰ ਰੀਤਿ,
ਚਾਹੀਯਤ ਜੈਸੀ ਤੈਸੀ ਤਿਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।
ਬਿਦਤੇ-ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ, ਮਸਤੀ-ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੰਦ
ਵਿਚ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਉਦਾਰੀ-ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ

1

The Kukas, a branch of the khalsa panth, have shot into prominence during the last thirty years* or so .

In the ecstasy of the sabad**, they are rapturously forgetful of themselves, oblivious of their headgears falling off.

They are precisely and eminently designated as Namdharis, though because of their loud cries, they are commonly known as Kukas,

Except for their turbans falling off, they will remain well within the approved tradition.

*The 2nd edition of sri guru panth parkash or which this version is based was published in 1946 bikrami

** The Sikh scripture sung in musical form.

ਭਏ ਕੂਕੇ ਜੈਸ ਅਬਿ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਤੈਸ ਸਭਿ,
 ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਬੈਸ ਜਥਿ ਦੇਸ ਏਸ ਸਾਵਤੈ।
 ਅਟਕ ਦਰਯਾਉ ਤਟ ਛੋਈ ਨਾਮ ਗਾਮ ਮਾਂਹਿ,
 ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੇਸ ਮਾਂਹਿ ਸਮ ਅਮਰਾਵਤੈ।
 ਸੈਮਤ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਛਿਪੰਜਾ ਮੈਂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ,
 ਭਯੋ ਅਵਤਾਰ ਤਹਿ ਈਸ਼ ਅੰਸ਼ ਭਾਵਤੈ।
 ਜਾਤਿ ਕਾ ਅਰੋੜਾ ਭਯੋ ਭਗਤ ਅਮੋੜਾ,
 ਨਾਮ ਜਪਯੋ ਨਾ ਬੋੜਾ ਛੋੜਾ ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ ਯਾਵਤੈ।

ਸਾਵਤੈ-ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜ, ਪੋਠੋਹਾਰ-ਸਿੰਧ ਤੇ ਜੇਹਲਮ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਲਾ
 ਇਲਾਕਾ, ਅਮਰਾਵਤੈ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੁਰੀ, ਈਸ਼ ਅੰਸ਼-ਈਸ਼ਵਰੀ ਸ਼ਕਤੀ,
 ਅਮੋੜਾ-ਇਕ ਰਸ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ,

And now I narrate how they came into being;
 the Sikh rule in this land was yet whole .
 On the banks of the attock,
 in the heavenly tract,
 Pothohar*,
 there is a village called Chhoi,
 In that village ,
 in Samvat 1856,
 was born one Balak Singh,
 the very incarnation of God.
 Arora by Caste,
 an unshakable devotee,
 he was ever absorbed in God,
 discarding all wordly pleasures.

*Region between the two rivers Jhelum and Sind.

ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਲਕ ਪੈ ਪਾਲਕ ਪਿਰੰਬਰੋਂ ਕੇ,
 ਅੰਬਰੋਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਅਡੰਬਰੋਂ ਕੇ ਤਜਾਰੀ ਹੈਂ।
 ਤਾਲਕ ਰਖੈਹੈਂ ਏਕ ਖਾਲਕ ਸੈਂ ਸਾਲਕ ਸੋ,
 ਗਾਲਕ ਬਿਕਾਰਨ ਕੇ ਚਾਲਕ ਵਿਰਾਗੀ ਹੈਂ।
 ਗੋਇ ਰਾਖੀ ਘਟ ਦੀਪ ਜਿਮ ਨਿਜ ਅਜਮਤ,
 ਸਜਮਤ ਭਗਤਿ ਵਿਰਕਤਿ ਅਦਾਗੀ ਹੈਂ।
 ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸਤਸੰਗ, ਜਥਾ ਜੋਗ ਤਥਾ
 ਰਾਖਤ ਥਾ, ਭਾਖਤ ਥਾ ਭਜਨ ਸਜਾਗੀ ਹੈਂ।

ਅੰਬਰੋਂ-ਬ੍ਰਹਿਮਾਂਡ, ਅਡੰਬਰੋਂ-ਵਿਖਾਵੇ, ਤਾਲਕ-ਸਬੰਧ, ਸਾਲਕ-ਈਸ਼ੁਰ
 ਪਰੇਮੀ, ਵਿਰਾਗੀ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਰੇਮ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਗੋਇ-ਗੁਪਤ, ਘਟ-ਘੜਾ,
 ਅਜਮਤ-ਕਰਾਮਾਤ, ਸਜਮਤ-ਮਤ ਦੀ ਸਜਾਵਟ (ਭਗਤੀ ਵਲ ਲੈਣਾ), ਅਦਾਗੀ-
 ਬੇਦਾਗ, ਸਜਾਗੀ-ਚੇਤਨ,

In name a child, he was the very patron of prophets,
 the master of heavens and the abjurer of all things gaudy.
 The only relation he recognized was that with the Creator.
 Being one with God, he was the destroyer of evil.
 He led a life of renunciation.
 Like a lamp burning within a pot,
 he did not display his greatness.
 He was praised by all for his love of God.
 He was an ascetic without blemish.
 An awakened soul, he was, to the best possible extent,
 ever in the company of godly persons, reciting hymns,
 singing panegyrics and delivering discourses.

ਸੰਮਤ ਪਚਾਸੀਏ ਮੈਂ ਹਜ਼ਰੇ ਗਰਾਮ ਮਾਂਹਿ,
 ਭਾਈ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਆਇ ਤਹਾਂ ਜੋ ਕਈ।
 ਯਾਂਹਿ ਹੇਤ ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਭੀ ਬਿਸੇਸ ਤਹਾਂ,
 ਆਇ ਕੈ ਨਿਵਾਸ ਕੀਨ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਕੈ ਖਈ।
 ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਿ ਹਜ਼ਰੇ ਅਮਾਪ ਵਰ,
 ਭਯੋ ਸਮ ਐਧ ਤਰ ਮੰਦਤਾ ਬਿਲੈ ਗਈ।
 ਭਏ ਲੋਗ ਬਡ ਭਾਗੀ ਭਗਤੀ ਮੈਂ ਮਤਿ ਪਾਗੀ,
 ਸੰਤ ਸੰਗ ਮਾਂਹਿ ਜਾਗੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ਹੂੰ ਠਈ।

ਅਮਾਪ-ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਵਰ-ਸਰੋਬਟ, ਸਮ-ਐਧ-ਅਯੁਧਯਾ ਜੈਸੀ,
 ਮੰਦਤਾ-ਬਿਲੈ-ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੀਚਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਾਗੀ-ਮਗਨ ਹੋਣਾ,

In 1885 Bikrami,
 his elder brother moved to another village ,
 Hajro,
 and set up a shop,
 Balak Singh followed,
 took residence there and earned his living by simple labour.
 His fame spread,
 bringing immeasurable blessing to Hajro.
 The village prospered into another Ajodhya*.
 Its adversely disappeared.
 Exceedingly fortunate were the village folk.
 Ever absorbed in the love of God,
 they remained awake in the company of godly persons.
 They dedicated their lives to the service of saintly persons.

*Ajodhya, the capital city where Bhagwan Ram took birth.

ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਤੈ ਵਿਸੇਸ ਉਪਦੇਸ ਨਾਮ,
 ਯਦੀ ਨਰ ਨਾਰੀ ਲੈ ਅਪਾਰੀ ਭਵ ਤੈ ਤਰੇ।
 ਔਰ ਇਲਹਾਮ ਕਰਤਾਰ ਕਈ ਬਾਰ ਦਯੋ,
 ਨਾਮ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਿ ਜੀਵਨ ਕਾ ਤੂੰ ਖਰੇ।
 ਐਪੈ ਗੁਰ ਦਸਮ ਦਰਸ ਦੇ ਜੋ ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ,
 ਮੇਰੇ ਅਵਤਾਰ-ਅੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹੈ ਭਰੇ।
 ਯਾਂਹਿ ਹੇਤ ਤਾਂਹਿ, ਨਾਂਹਿ ਔਰ ਕਾਂਹਿ ਮਾਂਹਿ
 ਨਿਜ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਾਈ, ਗੁਰੁ ਵਾਕ ਦਿਢ ਥੇ ਧਰੇ।

ਇਲਹਾਮ-ਅਕਾਸਬਾਣੀ, ਖਰੇ-ਸੁੱਧ ਕਰਨਾ, ਮੈਲ-ਰਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਮੇਰੇ
 ਅਵਤਾਰ ਅੰਸ-ਮੇਰਾ ਹੀ ਅਵਤਾਰ,

The spiritual message that Balak Singh delivered was
 of immense benefit to men and women.
 It helped them swim across the Vast Sea of Existence.
 And, the creator Himself had revealed
 His word and charged him
 to spread it for the purification of human life.
 Nevertheless,
 the Tenth Master appeared in person and informed him :
 Ram Singh is my incarnation
 partaking of an element of mine.
 I have, therefore,
 entrusted him,
 and none else, with my authority.
 The master's message was clear and firm.

੬

ਸੋਈ ਨੇਤਿ ਫੁਰੀ ਆਇ ਸੰਮਤ ਬਹੱਤ੍ਰੇ ਸੈਂ,
 ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰੂ ਵਾਰ ਕੈ।
 ਜਿਲੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਗਾਮ ਭੈਣੀ ਨਾਮ ਜਾਣੇ ਆਮ,
 ਅਵਤਰੇ ਸਿੰਘ-ਰਾਮ ਕਲਮਲੈਂ ਟਾਰ ਕੈ।
 ਜਾਤਿ ਤਰਖਾਨ ਜੱਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਅਵੱਸੇ ਘਰਿ,
 ਸੱਦਾਂ ਮਾਤ ਸੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਨਾਮ ਪਰਚਾਰ ਕੈ।
 ਬਾਲਕ ਹੀ ਪਨ ਸੈਂ ਬੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕੋ ਮਨ ਸੈਂ ਬੇ,
 ਧਯਾਵਤੇ ਸ ਗਨ ਸੈਂ ਬੇ ਜਨੋ ਕੋ ਸੁਧਾਰ ਕੈ।

ਨੇਤ-ਈਸ਼ੁਰੀ ਭਵਿਖ ਵਾਕ, ਕਲਮਲੈਂ-ਪਾਪ, ਦੋਸ਼, ਅਵੱਸੇ ਘਰ-ਨਾਂ ਵਸਦਾ
 ਹੋਇਆ ਘਰ, ਸ ਗਨ- ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਧਿਆਉਂਦੇ ਸਨ,

6

The inevitable occurred on Thursday morning,
 the fifth moon of Magha,
 1872 Bikrami;
 very well known is the village Bhaini in Ludhiana district.
 On this village Ram Singh descended like God,
 casting aside all the ills inhering the Iron Age.
 Charged with spreading he Idea Of Godhood,
 he,
 exuding effulgence ,
 came to the childless household.
 His father,
 Jassa ,
 a carpenter by caste and mother Sadan.
 Even while a child ,
 his mind was replete with Divine Presence.
 Dedicated to the uplift of mankind,
 he,
 along with playmates,
 was ever absorbed in Him.

੭

ਬਡੇ ਥਾਇ ਜਾਇ ਕੈ ਲਹੌਰ ਪਲਟਨ ਮਾਂਹਿ,
ਠਾਨ ਲੀਨ ਨੌਕਰੀ ਪਛਾਨ ਕੈ ਸੁਫ਼ਿਤ ਹੈ।
ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਵੈ ਹੈਂ ਭਜਨ ਕਰੈ ਹੈਂ,
ਚੈਹੈ ਰਹਿਨੋ ਇਕੰਤ ਦੈਹੈ ਆਜਜੈ ਕੋ ਬਿੱਤ ਹੈਂ।
ਸੰਮਤ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਅਠਾਨਵੇਂ ਮੈਂ ਪਲਟਨ,
ਗਈ ਬੀ ਸੋ ਹਜ਼ਰੇ ਮੈਂ, ਰਾਜ ਕਾਜ ਹਿਤ ਹੈ।
ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਿਲਬੇ ਕਾ ਸ਼ੌਕ ਥਾ ਮਹਾਨ,
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਰਸਾਤੋ ਯਾਂ ਤੈ ਜਾਇ ਜਿਤ ਕਿਤ ਹੈ।

ਸੁਫ਼ਿਤ-ਸਰੋਸ਼ਟ ਕਿਰਿਆ, ਆਜਜੈ-ਗਰੀਬ, ਬਿਤ-ਦਾਨ, ਦਰਸਾਤੋ-ਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਨ,

7

And,
when grown – up
he went to Lahore,
entered service in the army,
which he thought was a noble vocation.
He would recite Gurbani,
sing hymns,
seek solitude and share his purse with the poor.
In 1898 Bikrami,
he,
in his platoon,
went to Hajro,
on official duty.
Saintly persons held a great attraction for Ram Singh.
Whatever place he happened to visit,
he would love to call on them.

ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਕਾ ਬਿਸੇਸ ਜਸ ਸੁਨ ਸੋਊ,
 ਕੋਕਿਲ ਬਤਕ ਸੁਤ ਸਮ ਹੁਲਸਾਇ ਕੈ।
 ਪੁਰਾ ਪੁੰਨਜ ਪੁੰਜ ਜਾਗਯੋ ਰੰਗਨ ਮੈਂ ਖੂਬ ਰਾਂਗਯੋ,
 ਬਡ ਭਾਗੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਗਯੋ ਗਹੇ ਪਗ ਜਾਇ ਕੈ।
 ਪੇਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਈਸ਼-ਅੰਸ਼ ਅਵਤਾਰੀ,
 ਤਬਿ ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗਾਰੀ ਦੀਓ ਨਾਮ ਮੁਦ ਥਾਇ ਕੈ।
 ਸਾਰ ਚਾਰ ਬੇਦਨ ਕੋ ਕ੍ਰਮ ਭੇਦ ਛੇਦਨ ਕੋ,
 ਦਾਇ ਨਿਰਵੇਦਨ ਕੋ ਦੇਖ ਦੁਖ ਘਾਇ ਕੈ।

ਕੋਕਿਲ ਬਤਕ ਸੁਤ-ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੂਜੇ ਪੰਛੀਆਂ ਪਾਸ ਪਲਦੇ
 ਹਨ ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਈਸ਼
 ਅੰਸ਼ ਅਵਤਾਰੀ-ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਅਵਤਾਰ, ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗਾਰੀ-ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ,

Balak Singh was held in high reverence.
 Like a cuckoo- fledgling brought up by a mother duck,
 Ram Singh listened to and joyfully absorbed
 the divine eulogies.
 The good deeds previously accumulated,
 bestirred themselves and helped him absorb
 all the spiritual hues.
 Blessed by fortune and saturated with love,
 he went all the way to touch feet in submission.
 Balak Singh recognized God's Element in him.
 Satisfied that he was deserving and worthy to receive ,
 he,
 Of his own volition,
 Offered him Nam,
 Nam,
 The quintessence of the four Vedas,
 Eradicates confusion,
 Instills non- involvement and destroys painful failings.

ਦੀਓ ਮੰਤ੍ਰ ਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾਜ ਸਾਜ,
ਜਾਂਹਿ ਸਮ ਔਰਨਾ ਦਰਾਜ ਫਲ ਦਾਇਕੈ।
ਕੋਊ ਜੋ ਕਹਿਤ ਬੇ ਕਲਾਮ ਦੀਨੀ ਸੱਯਦਾਨੀ,
ਸੋਊ ਸਭਿ ਕੂਰ ਹਮ ਪੇਖਯੋ ਅਜਮਾਇ ਕੈ।
ਏਹੀ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੀ ਕਰਾਲਤਾ ਕੁਚਾਲਤਾ ਕੋ,
ਗਾਲਤਾ ਹੈ, ਟਾਲਤਾ ਚੁਰਾਸੀ ਜੋਨਿ ਮਾਇ ਕੈ।
ਏਸ ਹੀ ਭਜਨ ਮਾਂਹਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸ-ਉਛਾਹਿ,
ਲਾਈ ਲਿਵ ਅਧਕਾਹਿ ਰਸਨਾ ਹਲਾਇ ਕੈ।

ਦਰਾਜ-ਵਡਾ, ਸਯਦਾਨੀ-ਸਯਦ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਕਰਾਲਤਾ-ਭਯਾਨਕਤਾ,
ਕੁਚਾਲਤਾ-ਥੋਟੀਆਂ ਚਾਲਾਂ, ਮਾਇ-ਅਵਿਦਿਆ, ਸ-ਉਛਾਹਿ-ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ,

Balak Singh implanted in him Waheguru,
the supreme mantra that helps accomplish all the missions.
None other is as extensively effective.
There were some who would say that he had received
the revealed word from a Sayyadani.
Such an assertion was found wholly apocryphal,
This I say on personal testimony.
It is Waheguru.
the mantra that annihilates
the dangerous and the deceptive
Ways of the Iron Age,
brushes aside the illusion
and the cycle of births. Ram Singh was eagerly drawn to it.
He would recite it repeatedly and attentively.

੧੦

ਕਾਰ ਬਾਰ ਜਗ ਕੇ ਅਸਾਰ ਲਖਿ ਡਾਰਿ ਸਭ,
ਧਾਰ ਸੁ-ਅਚਾਰ ਔ ਵਿਚਾਰ ਵੀਚ ਰਹਿ ਹੈ।
ਮਸਤ ਸ਼ਰਾਬੀ ਜਯੋਂ ਰਹਾਬੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਏਕ ਰਸ,
ਦਾਬੀ ਦਲਗੀਰੀ ਫਾਬੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੈ ਅਚਹਿ ਹੈ।
ਰੋਧ ਕਰਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਰੋਧ ਮਨ ਕੇ ਪ੍ਰਬੋਧ,
ਸੋਧ ਸੁੱਧ ਠੌਰ ਨਦੀ ਸਰ ਤਟ ਬਹਿ ਹੈ।
ਜੀਹ ਨਾਮ ਜਪ ਮਾਂਹਿ ਤਨ ਤਾਯੋ ਤਪ ਮਾਂਹਿ,
ਮਨ ਮਹਿਬੂਬ ਮਾਂਹਿ ਖੂਬ ਰਾਖਯੋ ਗਹਿ ਹੈ।

ਅਸਾਰ-ਸਥਿਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਸੁ-ਆਚਾਰ-ਸਰੋਬਟ ਅਚਾਰ, ਖੁਸ਼ੀ ਤੈ
ਅਚਹਿ-ਬੇਦਾਗ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਰੋਧ ਨਿਰੋਧ-ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ
ਰੱਖਣਾ, ਸਰ-ਸਰੋਵਰ, ਤਟ-ਕਿਨਾਰੇ, ਮਹਿਬੂਬ-ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ,

10

He realized the utter futility of the world of affairs
and left it alone.
He led a life of positive conduct
and was ever absorbed in meditation.
He was like the one intoxicated,
always in a state of undisturbed bliss.
Never downcast,
he exuded joy and was free from desire.
He senses under control and the mind properly disciplined,
he would look up, for meditation, a clean place
beside a river or a pond.
The chant of the Nam was on his lips,
his body practiced austerity
and his mind was completely submerged in the Beloved.

ਬੀਸਕ ਬਰਸ ਜਬਿ ਸਰਸ ਬਿਤਾਏ ਐਸ,
 ਬੰਦਗੀ ਜੁਹਦ ਜਾਪ ਕੀਨੋ ਮਨ ਲਾਇ ਕੈ।
 ਦਾਸੀ ਜੋਊ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸੋਊ,
 ਭਾਸੀ ਬਾਣੀ ਮੈਂ ਤਸੀਰ ਭਜਨ ਪ੍ਰਭਾਇ ਕੈ।
 ਭਈ ਤੋ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਨੀ ਖਾਸ ਯੋਂ ਮਹਾਨੀ ਤਾਂਹਿ,
 ਦੇਹੁ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਕੋ ਸੀਖ ਭੋਗ ਦਾਇਕੈ।
 ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਕੀ ਰਸਮ ਬਢਾਵੇ ਜਗਿ,
 ਖਸਮ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਖਾਸ ਯੇ ਲਖਾਇ ਕੈ।

ਸਰਸ-ਸਹਿਤ ਰਸ ਦੇ, ਜੁਹਦ-ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ, ਭਜਨ ਪ੍ਰਭਾਇਕੈ-ਭਜਨ ਦੇ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਬਚਨ ਸਿਧੀ ਹੋ ਗਈ, ਸੀਖ-ਉਪਦੇਸ਼, ਭੋਗਦਾਇਕੈ-ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ
 ਉਪਦੇਸ਼ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿਓ ਜੋ ਸਰਬ ਫਲਦਾਇਕ ਹੈ, ਰਸਮ-ਮਰਯਾਦਾ,

11

He spent nearly twenty years of beautitude
 in single minded devotion,
 austerity and meditation

The Ridhi-Sidhi – the treasures and the supernatural powers,
 were revealed to him as no more than the maid-servants of Nam.
 Such was the impact of his practice of Nam, that whatever he
 uttered proved true.

The heavens themselves spoke to this great man
 charging him to spread Nam, the giver of enlightenment
 and the wherewithals of life.

Spread the faith of the Tenth Master among the people,
 and make them realize that the Khalsa is singularly God's own.

ਪਾਇ ਏਹ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਮੇਸ ਕਾ ਬਿਸੇਸ ਫਿਰ,
 ਰਾਮ ਮਿਰਗੋਸ ਉਪਦੇਸ ਦੈਨ ਲਾਗਿਓ।
 ਹੁੱਕੇ ਛੁਡਵਾਏ ਰਖਵਾਏ ਕੇਸ ਮੋਨਯੋਂ ਕੇ,
 ਸੁਧਾ ਛਕਿ ਬਾਏ ਸਿੱਖ ਭਾਗ ਜਿਨੈ ਜਾਗਿਓ।
 ਫੈਲਯੋ ਜਸ ਭਾਰੀ ਸਿੱਖ ਬੀਏ ਤਾਹਿ ਕੇ ਅਪਾਰੀ,
 ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਬਿਰਧਾਇਓ ਨਾਮ ਰਸ ਪਾਗਿਓ।
 ਫੀਮ ਭੰਗ ਪੋਸਤ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਚੋਰੀ ਜਾਰੀ,
 ਠੱਗੀ ਤਜਿ ਬੀਏ ਸੰਤ ਸਤਿਜੁਗ ਆ ਗਿਓ।
 ਬਾਏ-ਬਣ ਗਏ, ਬਿਰਧਾਇਓ-ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ,

Charged with this spectacular mission, Ram Singh set about delivering discourses.

He made people give up smoking and keep unshorn hair.

Particularly fortunate were those who partook of the Nectar and entered the Sikh fold. His fame spread apace.

People in multitude became his disciples.

Manifold grew the Khalsa.

His disciples, soaked in the bliss of Nam, gave up opium, hashish, poppy, liquor and various other intoxicants.

They would not eat meat.

They would not steal.

They foreswore adultery and deception.

They practiced saintliness.

The Golden Age had returned.

੧੩

ਕਰਤੇ ਦੁਕਾਨ ਲੋਹੇ ਕਪੜੇ ਕੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ,
ਤਾਂ ਤੇ ਨਛਾ ਪਾਇ ਜੋਊ ਆਪ ਪੈਨੇ ਖਾਇ ਹੈ।
ਸੰਗਤ ਅਪਾਰ ਆਵੈ ਦੁਆਰ ਪੈ ਰਹਾਵੈ ਭੀਰ,
ਪੂਜਾ ਜੋ ਚੜ੍ਹਾਵੈ, ਸੋ ਤੋ ਲੰਗਰ ਮੈਂ ਪਾਇ ਹੈ।
ਲੋਹੈ ਜੋਊ ਨਾਮ ਆਇ ਸੋਊ ਤੋ ਮਸਤ ਥਾਇ,
ਦਸਤਾਰ ਡਾਰ ਦਾਇ ਹਾਲ ਚਢ ਜਾਇ ਹੈ।
ਦੇਤ ਭੇਤ ਨਾਹਿ ਕਾਹਿ ਕਬੀ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਵਾਹਿ,
ਯਾਹਿ ਤੈ ਕਲਾਮ ਬਹੁ ਲੋਗ ਸੋ ਬਤਾਇ ਹੈ।
ਹਾਲ-ਮਸਤੀ

13

Ram Singh had set up a hardware and drapery shop, with income barely sufficient to provide him with food and clothing.

He was visited by throngs of disciples.

Huge were the gatherings at his doors.

Whatever offerings were made, all went to the free kitchen.

Those who received Nam from him, immediately went into ecstasy, forgetful of their turbans flying off their heads.

They would divulge this secret of their soul to none other, because of it, most of the people called it Kalam.*

*kalam, Muslim Sermon. 'Nam' is not to be confused with the Muslim Kalam or Revelation. Nam is the Mantra specially related to Sikh doctrine.

ਦੇਸਨ ਮੈਂ ਧੂਮ ਮਾਰੀ ਸਾਰੀ ਇਮ ਤਾਂਹਿ ਤਬਿ,
ਆਵੈ ਲੋਗ ਸਿੱਖ ਥਾਵੈ, ਅਜਮਾਵੈ ਤੈਸ ਹੀ।
ਮਾਲਵੇ ਦੁਆਬੇ ਮਾਝੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਤੈ ਅਪਾਰ,
ਥੀਏ ਸਿੱਖ ਬੇਸੁਮਾਰ ਤੀਨ ਲਾਖ ਐਸ ਹੀ।
ਸੂਬੇ ਕੀਨੇ ਬਾਈ ਤਿਨ ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਆਈਂ,
ਉਨ ਕੀ ਜੁਬਾਨ ਮੈਂ ਤਸੀਰ ਬਾਈ ਵੈਸ ਹੀ।
ਨਰ ਨਾਰਿ ਸ਼ਬਦ ਅਪਾਰ ਪਛੈ ਗੁਰੂ ਕੇਰ,
ਢੋਲਕੀ ਬਜਾਇ ਬਾਂਧਿ ਜੋਟੀਆਂ ਅਛੈ ਸਹੀ।

ਪੋਠੋਹਾਰ-ਜੇਹਲਮ ਅਤੇ ਅਟਕ (ਸਿੰਧ) ਦਰਿਆਉ ਦੇ ਵਿਚਲਾ ਇਲਾਕਾ
ਜੋ ਹੁਣ ਪਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਤਸੀਰ-ਅਸਰ, ਬਾਂਧਿ ਜੋਟੀਆਂ-
ਜੋਟੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਨ। ਅਧੇ ਅਗੇ ਅਤੇ
ਅੱਧੇ ਸਿੰਘ ਪਿਛੇ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

This his holy fame spread far and wide; those who came to weigh,
found him full and became his disciples.

He had a huge following of no less than three lacs of people from
Malwa*, Doaba**, Majha*** and Pothohar****

Like Akbar, the Emperor, the appointed twenty-two Governors known
as Subas and blessed them with speech as effective as his own.

Men and Women would from themselves into choirs, play drums
and melodiously chant the Supreme Word of the Guru

* Region comprising district of Ferozepur, Faridkot, Nabha (Punjab)
Jind and Sorsah (Haryana) Patiala, Ludhiana (Punjab)

**Region falling between the rivers Sutlej and Beas.

***Region comprising districts falling between the rivers Ravi and
Beas.

****Region comprising districts falling between the rivers Jhelum
and Sind (Now in Pakistan).

ਹਮਨ ਕਰੈਹੈ ਭੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਪੈਹੈ ਬਹੁ,
 ਸੰਗਤੋਂ ਕੇ ਕੱਠ ਬੈਠੇ ਰੈਹੈ ਰਚਨਾ ਲਗੀ।
 ਇਸਨਾਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸਕੇਸ ਵੇਸ ਰਾਤ ਹੀ ਤੈ,
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਮਾਂਹਿ ਰਾਖੈਂ ਰਸਨਾ ਪਗੀ।
 ਰਾਖ ਹੈਂ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਾਕ ਸੁਕਲ ਉਰਣ ਮਾਲ,
 ਕੱਛ ਕੜਾ ਕ੍ਰਦ ਮਰਦ ਨਾਰਿ ਸਭ ਜੇਤਗੀ।
 ਬਿਨਾ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਅੰਨ ਜਲ ਰੋਟੀ ਬੋਟੀ ਵਾਰੀ,
 ਸਾਂਝ ਰਾਖ ਹੈਂ ਨਾ ਕਾਹੂੰ ਸੰਗ ਜਗ ਮੈਂ ਸਗੀ।

ਸਕੇਸ-ਕੇਸਾਂ ਸਹਿਤ ਇਸਨਾਨ, ਪਾਕ-ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਾਫ਼, ਸੁਕਲ-ਸਫ਼ੈਦ,
 ਉਰਣ ਮਾਲ-ਉਨ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਜੇਤਗੀ-ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਹਨ, ਸਗੀ-ਸਹਿਤ ਗੋਤਰ ਦੇ
 ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਤੋਂ,

15

They would perform Havan* and continuously recite the Guru Granth, beginning to end, in large congregations.

They would take a whole bath in the small hours and engage in an unceasing chant of Waheguru.

Men and women, without exception, would be clad in a speckless, holy white.

They would keep a woolen rosary and wear a Kachha (Shorts), a Kara (Steel Bangle) and a Karad (small sword) as symbols.

They would not accepted food nor drink from, nor would they marry into a family, outside the fold, the nearest kin being no exception.

*Ceremonial fire kept burning by pouring on it ghee and certain perfumes for evoking spiritual advancement, prosperity, purification of mind, environment etc., and also for performing marriage ceremonies by circumambulating four times around it.

ਦੇਵ-ਥਾਨ ਤੀਰਥ ਪੁਰਾਨ ਸਾਧੁ ਬਿੱਪਰੋਂ ਕੋ,
 ਮਾਨ ਹੈ ਨ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦੇਤ ਔਰ ਕੋ ਕਬੀ।
 ਆਪਸ ਮੈਂ ਦੇਤ ਲੇਤ ਹੈ, ਸਹੇਤ ਸਾਕ ਨਾਤਾ,
 ਰਾਜ ਲੈਨ ਕੇਰੀ ਇੱਛਾ ਮਨ ਸਭਿ ਕੇ ਫਬੀ।
 ਮਰਣੇ ਔ ਪਰਣੇ ਮੈਂ ਬਿੱਪਰੋਂ ਬੁਲਾਵੈਂ ਨਾਂਹਿ,
 ਆਨੰਦ ਪਛਾਵੈਂ ਰੀਤਿ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ ਲਭੀ।
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ ਪੀਰ ਜਾਨੈ,
 ਜੋ ਬਖਾਨੈ ਵਹਿ ਸੋਊ ਮਾਨ ਹੈ ਸਭੀ।
 ਸਹੇਤ-ਹਿਤ ਨਾਲ,

They do not owe allegiance to the temples, the places of pilgrimage, the Puranas, the Sadhus or the Brahmins.

They attach no importance to giving away charities and marital proposals are affectionately made and accepted within the fold.

All of them fondly cherish the desire for political power.

They do not invite Brahmins to perform marriage ceremonies or death rites.

They perform Anand* - a ritual discovered by them conforming to the tradition of the house of the Gurus.

They regard Ram Singh alone as their Satguru, the divine incarnation and the spiritual guide, His word is accepted, without demur, by all.

*The Sikh ritual for marriage ceremony, first performed by Satguru Ram Singh on 3rd June, 1863. The couple is required to circumambulate four times around the sacred ceremonial fire along with recitation of related hymns from the Sikh Scripture.

ਹੇਰਿ ਏਹੁ ਚਾਲ ਥੀਏ ਬਿਪ੍ਰ ਬਿਸਾਲ ਦੁਖੀ,
 ਨਿੰਦਯਾ ਉਚਾਰੈ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਅਪਾਰੇ ਹੈਂ।
 ਕਾਰਨ ਦਰਸ ਗੁਰਦੁਆਰਨ ਸਿਧਾਰਨ ਜੋ,
 ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਭਾਰਨ ਦਸਤਾਰੇ ਹੈ।
 ਹੇਰ ਕੇ ਪੁਜਾਰੇ ਭਾਰੇ ਦੁਖੀ ਹੈ ਉਚਾਰੇ ਗਾਰੇ,
 ਸਰਾ ਮਨਵਾਹਿ, ਵਾਹਿ ਉਨ ਕੀ ਨਾ ਧਾਰੇ ਹੈਂ।
 ਯੋਹੀ ਰੋਹੇ ਰੋਰਾ ਗੋਰਾ ਕੂਕਯੋ ਕਾ ਦੇਸਨ ਮੈਂ,
 ਬਾਢੇ ਅਤਿ ਭਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਕਨ ਤੈ ਨਿਆਰੇ ਹੈਂ।
 ਹੇਰ-ਦੇਖ ਕੇ, ਬਿਸਾਲ-ਬਹੁਤ, ਸਿਧਾਰਨ-ਜਾਣਾ,

This way of life caused immense unhappiness to the Brahmins.

The Hindus and the Muslims, in large numbers, mouthed denunciation.

Whenever they visited Gurdwaras, they would recite Sabads, throwing off their turbans in ecstasy.

Such a sight caused resentment.

The Pujaris, hurling abuse, would like to thrust upon them (the Kukas) their own notions, and not accept those of the Kukas.

The Kukas thus became the talk of the town.

They grew enormously in numbers and were distinguished from the Hindus as well as the Turks.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜਾਇ ਜਿਤ ਸਿੱਖ ਹੂੰ ਹਜਾਰੋਂ ਤਿਤ,
 ਭੋਟ ਦੈਹੋਂ ਪੀਨ ਧਨ ਦੀਨ ਬੋਲ ਬੈਨ ਹੋਂ।
 ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਤਸਰ ਮੇਲਯੋਂ ਪੈ,
 ਗਯੇ ਜਥਿ ਬਯੇ ਦਲ ਤਾਂਹਿ ਸੰਗ ਐਨ ਹੋਂ।
 ਹੋਰ ਕੈ ਅਰੂਜ ਤੈ ਨਮੂਜ ਤਬਿ ਤਾਂਹਿ ਬਡ,
 ਹਾਕਮ ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਰੀ ਥੀਏ ਬਿਨ ਚੈਨ ਹੋਂ।
 ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਟਵਾਲ ਠਾਨੇਦਾਰ,
 ਰੈਹੈ ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਮਾਹਿ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਸਸੈਨ ਹੋਂ।

ਪੀਨ-ਜ਼ਿਆਦਾ, ਦੀਨ-ਅਧੀਨਗੀ, ਐਨ-ਬਹੁਤਾ, ਅਰੂਜ-ਸੌਭਾ, ਨਮੂਜ-
 ਵਿਧਿ ਤਰੱਕੀ, ਸਸੈਨ-ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ,

Whichever place Ram Singh visited, thousands came into his fold.
 They addressed him with deep humility and made handsome offerings in cash.

Whenever, on the occasion of a festival, he visited Gurdwaras at Damdama Sahib and Muktsar, he was accompanied by a huge gathering of the Kukas.

The spectacle of ascendancy and grandeur achieved by Ram Singh made the administrators and the clerics lose much of their peace.

He was escorted by the Deputy Commissioner and the City Chief of Police with his force in toe.

ਅਦਬ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਇਨਤਜ਼ਾਮ ਰਾਖੋਂ ਵਾਹਿ,
 ਲੋਗ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਨ ਭਾਏ ਬੇਲਬੇ ਕਰੈਂ।
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹਿ ਅਰਦਾਸ ਇਤਫਾਕ ਥਾਇ,
 ਬਢ ਹੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੰਥ ਗੀਤਿ ਏਸ ਸੋਂ ਭਰੈਂ।
 ਪਰਸਾਦ ਭੇਟ ਲੈ ਕੇ ਗਯੋ ਜਬਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ,
 ਮਿਲ ਕੈ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਨੈ ਕਹਯੋ ਐਸ ਹੂੰ ਖਰੈਂ।
 ਤਾਲ ਪੱਕਾ ਕਰਵਾਇ ਦੇਹੁ ਤਨਖਾਹਿ ਏਹੁ,
 ਦਸਤਾਰ ਉਤਰੈ ਨਾ ਹਾਲ ਕਿਸੀ ਕੇ ਚਰੈਂ।
 ਖਰੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾ,

They offered due respects and made proper arrangements for his security, The people around, in their wisdom, made all sorts of comment.

Ram Singh wished to offer prayers conducive to a spirit of unity.

He, by his conduct, wanted the prestige of the Panth to grow.

He went to the Gurdwara to offer Prasad*.

The clerics, in a body, confronted him with a clear injunction:

You shall build banks around the holy tank in concrete as payment of a religious fine.

Your followers shall not go into ecstasy and their turbans must not fall off.

*Cooked sacred food made of floor, ghee (clarified butter) and sugar for offering to the Guru and distribution in the congregation.

ਕਹਯੋ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਭੈ ਬਾਤ ਨਾਹਿ ਥਾਤ ਮੋ ਤੈ,
 ਦੈਹੁ ਤਨਖਾਹਿ ਕਿਛੁ ਜਥਾ ਜੋਗ ਜੋ ਰਹਯੋ।
 ਹੁਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਜੋ ਮਹੰਤ ਮੰਗਲ-ਮ੍ਰਿਗੋਸ,
 ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਖਬੇ ਕੋਂ ਯੋਂ ਫਰਯੋ।
 ਧਾਰ ਹੈ ਨ ਕੂਕਾ ਕੋਊ ਕਬੀ ਨੀਲ ਰੰਗ ਅੰਗ,
 ਨੀਲਾ ਸਿਰੇਪਾਉ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਆਗੇ ਲਯਾ ਧਰਯੋ।
 ਯਦੀ ਤਾਂਹਿ ਸੋਊ ਨਿਜ ਸੀਸ ਪਰ ਧਾਰ ਲੀਓ,
 ਤੋ ਭੀ ਨਾ ਪੁਜਾਗੀਓ ਨੈ ਇਤਫਾਕ ਹੈ ਕਰਯੋ।
 ਉਭੇ-ਦੋਵੇਂ, ਬਾਤ-ਵਸ ਵਿਚ, ਰਹਯੋ-ਆਖਿਆ, ਫਰਯੋ-ਤਰੀਕਾ
 ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ,

20

Ram Singh said both these injunctions were beyond his means to comply with.

He was only too ready to make an offering within his capacity.

Mahant Mangal Singh of Gurdwara Tamboo Sahib hit upon a plan to test the genuineness of his offer.

He was only too aware that no Kuka would ever wear a blue dress.

He brought a blue robe of honour for Ram Singh.

He respectfully accepted the robe, yet, the clerics were not reconciled.

ਐਸ ਹੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਗਯੋ ਜਥਿ ਰੌਰ ਰਹਯੋ,
ਸੰਮਤ ਉਨੀ ਸੋ ਬਾਈ ਤੇਈ ਮਧ ਚੰਗ ਹੈ।
ਦੀਪ ਮਾਲ ਚੌਬੀ ਸਾਲ ਹੂੰ ਕੀ ਪਰ ਸੁਧਾਸਰ,
ਆਯੋ ਹਾਕਮੋਂ ਨੈ ਕੀਨੀ ਖਾਤਰ ਸੁਰੰਗ ਹੈ।
ਉਤਰਯੋ ਬਹਿਰ ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਦਰਵਾਜ਼ੈ ਹੂੰ ਤੈ,
ਬੀਸਕ ਹਜਾਰ ਕੂਕਾ ਸਿੰਘ ਥਯੋ ਸੰਗਿ ਹੈ।
ਪਰਸ਼ਾਦ ਭੇਟ ਲੈ ਅਪਾਰ ਜਥਿ ਦਰਬਾਰ ਆਯੋ,
ਤੋ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਨੈ ਕੀਨ ਯੋ ਕੁਢੰਗ ਹੈ।
ਸੁਧਾਸਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਕੁਢੰਗ-ਬੁਰਾ ਢੰਗ,

21

There was a similar uproar at Anandpur in 1922-23 Bikrami.

He was accorded a warm welcome by the Government officials when he visited Amritsar during the Diwali festival in 1924 Bikrami.

He camped outside Chativind Gate with nearly twenty thousand Kukas in company.

He went to the Golden Temple with abundant offering of Prasad; but again, the Pujaris (Clerics) acted malevolently.

ਕੋਈ ਤੋ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਹੀ ਰੁਪਯਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮਾਂਗੈ,
 ਕੋਊ ਤਨਖਾਹਿ ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਲਾਖ ਮੰਗ ਹੈ।
 ਹੋਇ ਕੈ ਮਸਤ ਕੋਊ ਕੂਕਾ ਨ ਉਤਾਰੈ ਪਾਗ,
 ਸਿੱਖ ਨ ਕਹਾਵੈਂ ਤੇਰੇ, ਧਾਰੈਂ ਨੀਲ ਰੰਗ ਹੈ।
 ਕਹਯੋ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਵਸ,
 ਸਕਤਿ ਨ ਮੋ ਮੈ ਏਤੀ ਫੇਰੋਂ ਮਨ ਢੰਗ ਹੈ।
 ਤਨਖਾਹਿ ਆਹਿ ਮੋ ਮੈਂ ਚਤਰ ਬਿਧਾ ਜੇ ਕੋਊ,
 ਲੇਹੁ ਦੰਡ ਵਾਹਿ ਕਰਿ ਸਹੀ ਸੋ ਨਿਸੰਗ ਹੈ।

ਚਤਰ ਬਿਧਾ-ਤਨਖਾਹ ਯੋਗ ਚਾਰ ਦੋਸ਼, (ੳ) ਬ੍ਰਹਮਣ ਅਤੇ (ਅ) ਗਊ ਨੂੰ
 ਮਾਰਨਾ, (ੲ) ਲੜਕੀ ਅਤੇ (ਸ) ਆਚਾਰਹੀਨ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣਾ।

22

Some of them demanded thousands of rupees as bribe, while others insisted on imposition of a religious fine as big as four to five lakh of rupees.

There were some other conditions too:

No Kuka shall take off his turban while in ecstasy, nor shall he call himself your Sikh.

And, he shall wear a blue dress.

Replied Ram Singh: These conditions can be enforced by none but the Guru himself.

It is beyond me to change the very psyche of the people.

You have only to prove that I have committed any one of the Four Deadly Sins* and I would pay the religious fine without demur.

*Four Deadly Sings (i) Killing a Brahmin. (ii) Killing a cow. (iii) Killing one's daughter or giving away one's daughter for money. (iv) Accepting food from a corrupt or immoral person.

ਥੀਓਂ ਤਕਰਾਰ ਹਿਨ ਬਾਤਨ ਪੈ ਭਾਰਿ ਜਬਿ,
 ਬਢਤੀ ਨਿਹਾਰਿ ਰਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੂ ਤਬੈ।
 ਗੁਰੂਦੁਆਰ ਆਗੇ ਬਿਰਿ ਆਪ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ,
 ਦੀਓਂ ਬ੍ਰਤਵਾਇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਸਭਿ ਕੋ ਸਭੈ।
 ਗਾਵਤੇ ਸਬਦ ਪ੍ਰਦੱਖਨਾ ਲੈ ਗਏ ਡੇਰੇ,
 ਐਸ ਹੀ ਨਿਮਲਯੋਂ ਕੇ ਸਾਬ ਕੀਨ ਇਨਿ ਹੈ ਅਬੈ।
 ਪੰਥ ਦੂਧ ਮਾਂਹਿ ਕਾਂਜੀ ਡਾਰੀ ਹੈ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਨੈ,
 ਮੇਲ ਹੋਨ ਦੇਤ ਨ ਸ਼ਰੂਈ ਮੰਦ ਯੇ ਕਬੈ।

ਰਾਰ-ਝਗੜਾ, ਕਾਂਜੀ-ਗਾਜਰਾਂ ਰਾਈ ਆਦਿ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਖਟਾਈ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਛਿਟ ਨਾਲ ਦੁਧ ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

A lengthy wrangle ensued.

Realizing that the situation could further aggravate, Ram Singh said his prayers in front of the Gurdwara and distributed Prasad.

Reciting hymns, all of them circumambulated the Gurdwara and returned to their camps.

The Pujaris had behaved in a similar fashion towards the Nirmalas.

The meanly Pujaris, acting like Kanji* that splits milk, would oppose all attempts towards unity of the Panth.

*Kanji: A beverage prepared from black carrot by mixing salt and mustard.

ਯੱਦਪਿ ਪੁਜਾਰੀ ਥੇ ਬਿਰੋਧੀ ਇਨੈਂ ਕੇਰ ਬਏ,
ਤੋਂ ਭੀ ਉਭੈ ਪੰਥ ਯੇ ਬਢਾਏ ਗੁਰ ਨੈ ਘਨੇ।
ਸੁਨੇ ਅਬਿ ਧਰਮ ਕੇ ਹੇਤ ਸਿਰ ਦੈ ਕੈ ਕੂਕੇ,
ਧਰਮੀ ਸ਼ਹੀਦਨ ਮੈਂ ਗਏ ਜਿਮ ਹੈਂ ਗਨੇ।
ਸੰਮਤ ਉਨੀ ਸੋ ਬੀਸ ਤੀਸ ਕੇ ਵਖਤ ਮਧ,
ਠੌਰ ਠੌਰ ਧੇਨੁ-ਬਧ ਹੇਨ ਲਾਗੇ ਥੇ ਘਨੇ।
ਦੇਖਿ ਦੇਖ ਹਿੰਦੂ ਸਭ ਹੋਹਿ ਦੁਖਯਾਰੇ ਭਾਰੇ,
ਚਾਰਾ ਜੋਰ ਸਰਕਾਰ ਸੰਗ ਕੋਊ ਨਾ ਬਨੇ।
ਉਭੈ-ਦੋਵੇਂ, ਧੇਨ ਬਧ- ਗਊ ਹਤਿਆ,

The Pujaris persisted in their hostility towards them.

Nevertheless, both Kukas and the Nirmalas blessed by the Guru, flourished.

And now, listen, how the Kukas sacrificed their lives in the cause of Dharma and found their place among the martyrs of faith.

In between the second and the third decades of the (19th Century) Bikrami Samvat, cows came to be slaughtered in larger numbers and at various places.

They were not powerful enough to seek remedy with the Government.

੨੫

ਹਿੰਮਤ ਕਰਮ ਬਾਂਧਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘੋਂ ਤਬਿ,
ਬੁੱਢੜ ਬਿਦਾਰੇ ਹਤਯਾਰੇ ਬਹੁ ਠੌਰ ਪੈ।
ਸੁਧਾਸਰ ਆਦਿ ਠੌਰ ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰਾਮੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੋਂ ਗਹਿ ਕੈ ਦੁਖਯਾਰੇ ਕੀਨੇ ਗੌਰ ਪੈ।
ਦੈਨ ਲਾਗੇ ਫਾਂਸੀ ਜਬਿ ਆਇ ਖੁਦ ਕੂਕੇ ਤਬਿ,
ਕਾਤਲ ਸਬੂਤ ਆਪ ਥੀਏ ਸਭਿ ਤੌਰ ਪੈ।
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਦਏ ਸੀਸ ਗਏ ਈਸ ਲੋਕ ਮਾਂਹਿ,
ਕੋਟਲੇ-ਮਲੇਰ ਫੇਰ ਬਯੋ ਸਾਕਾ ਔਰ ਪੈ।
ਈਸ ਲੋਕ-ਈਸ੍ਰ ਲੋਕ,

25

And, then the courageous Kukas were roused to action.

They put a number of slaughterous butchers to sword.

Prominent Hindus at Amritsar and various other places were arrested and persecuted by the English Government.

When they were about to be executed, the Kukas, on their own, came forward, led evidence to prove that they and none else, had dealt the deadly blow.

Happily, they went to the gallows and, from thereon, to the land of God Himself.

After that, there was yet another act of rare heroism at Malerkotla.

ਕੂਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਠਕੋਂ ਨੈ ਠਾਟ ਕੈ ਮਰਨ ਨਿਜ,
ਮਾਰ ਕੈ ਕਸਾਈਆਂ ਕੋ ਗਾਈਆਂ ਬਚਾਈਆਂ।

ਕੋਟਲੇ ਕੀ ਤੁਰਕਾਨੀ ਤੈ ਪਠਾਨੀ ਫੌਜ ਸਭਿ,
ਸਿੰਘਨ ਸੈ ਲਗੀ ਇਨੈ ਮਾਰ ਕੈ ਹਟਾਈਆਂ।

ਫੌਜ ਪਟਾਲੇ ਨੈ ਬਿਸਾਲੇ ਜਾਇ ਦਗੇ ਸੰਗ,
ਕਸਮੈਂ ਉਠਾਇ ਲਜਾਇ ਦੀਏ ਪਕਰਾਈਆਂ।

ਉਡੇ ਸੋਊ ਤੋਪੋ ਆਗੇ ਅਨੁਰਾਗੇ ਸਬਦੋਂ ਮੈਂ,
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਬਡਭਾਗੇ ਧਰਮ ਹਿਤਾਈਆਂ।

ਸਾਠਕੋਂ-ਸੱਠ ਦੇ ਕ੍ਰੀਬ, ਬਿਸਾਲੇ-ਵੱਡਾ, ਅਨੁਰਾਗੇ-ਪ੍ਰੇਮ ਉਤਸ਼ਾਹ,
ਹਿਤਾਈਆਂ-ਧਰਮ ਸਨੇਹੀ,

There were about sixty Kukas who, having resolved to court certain death, dispatched the butchers and protected the cows.

They were engaged by the armed forces of the Muslim State of Malerkotla, but the Sikhs repulsed them.

The Patiala troops practiced subterfuge, took false oath, persuaded them to their point of view and finally got them arrested.

Absorbed in the love of Sabad, they gladly offered themselves to be blown off by the cannon.

They were, they thought, exceedingly fortunate to die for their faith.

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜੇ ਤੈ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਬਡੇ,
 ਅਚਰਜ ਬੀਏ ਹੋਰਿ ਕਾਰ ਤਿਨ ਕੋਰ ਪੈ।
 ਦੇਸ਼ ਹੀਨ ਓਸ ਸਮੇਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋ,
 ਰੰਗੂਨ ਭੇਜ ਦੀਓ ਅੰਗਰੇਜ਼ੈ ਖੂਬ ਸੋਚ ਫੇਰ ਪੈ।
 ਔਰ ਹੁਤੇ ਸੂਬੇ ਜੇਈ ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਭੇਜੇ ਤੇਈ,
 ਜੋਰ ਤੋਰ ਦੀਓ ਏਸ ਪੰਥ ਕੋ ਬਧੋਰ ਪੈ।
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੂ ਕੀ ਠੌਰ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਤਾਂਹਿ,
 ਅਬਿ ਹੈ ਮਹੰਤ ਕੰਤ ਕੂਕਯੋ ਕਾ ਹੋਰ ਪੈ।
 ਬਧੋਰ-ਬਹੁਤਾ ਜੋਰ,

The Kings and the Chiefs, the Courtiers and the English officers were all awe-struck by this miracle of a deed.

The English, after deep deliberation, deported Ram Singh, then found utterly free from blame, to Rangoon.

The various Subas were scattered in different directions and the ascendancy of the Panth was sought to be curbed.

in the absence of Ram Singh, his brother, Budh Singh* is now regarded as the Master and leader of the Kukas.

*The lineage, to this day, runs as follows: Baba Budh Singh (Baba Hari Singh), Baba Partap Singh and Baba Jagjit Singh.

ਠਟਤ ਭਵਾਨੀ ਕੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਪਠਤ ਬਾਨੀ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਟਤ ਅਮੂਕੇ ਹੈਂ।

ਸੁਕਲ ਬਸਨ ਮਾਲਾ ਸੂਧੀ ਦਸਤਾਰ ਦਾਢੀ,
ਕਰਿ ਹੈਂ ਹਮਨ ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥ-ਗੁਰੂ ਜੂ ਕੇ ਹੈਂ।

ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਦਿਕ ਸਹੀ ਹੈਂ ਸਭਿ,
ਲਾਲਸਾ ਲਲਾਮ ਰਾਜ ਲੈਬੇ ਕੀ ਅਚੂਕੇ ਹੈਂ।

ਹੋਰੇ ਜੈਸੇ ਲੱਖਣ ਹੈਂ ਟੇਰੇ ਤੈਸੇ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ,
ਐਸੇ ਪਰਸਿੱਧ ਹੀ ਅਬਿਧ ਸਿੱਖ ਕੂਕੇ ਹੈਂ।

ਠਟਤ-ਵਿਝੁਤਾ ਨਾਲ, ਅਮੂਕੇ-ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਣ ਤੋਂ, ਸੁਕਲ ਬਸਨ-ਸਫੈਦ
ਵਸਤ੍ਰ, ਸੂਧੀ ਦਸਤਾਰ ਦਾੜੀ-ਸਿਧੀ ਦਸਤਾਰ ਖੁਲ੍ਹੀ ਦਾੜੀ, ਸਾਦਿਕ-ਸਿਦਕੀ,
ਲਲਾਮ-ਸੁਭ, ਟੇਰੇ-ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਅਬਿਧ-ਅਫੌਲ ਨਿਸਚਯ ਵਾਲੇ।

They worship Bhavani, recite Bani and chant Waheguru over and over again.

They are distinguished by their white dress, white woolen rosary, straight turban and flowing beard.

They perform Heaven, recite hymns from the Guru Granth.

They are the true followers of Guru Gobind Singh, and cannot be diverted from their resolve to establish a Government of their own.

Such are the impenetrable Kukas known for their worshipful ways.

Gian Singh has narrated as he has witnessed them.

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸ਼੍ਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਆਂਦੋਲਨਕਾਰੀ ੬੬ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਮਲੇਰ
ਕੋਟਲੇ ਵਿਖੇ ਤੋਪਾਂ ਅਗੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ (ਬਲੀਦਾਨ) ਜਨਵਰੀ ੧੭-੧੮, ੧੮੭੨

ਅੰਤਿਕਾ

ਦੋਹਿਰਾ

ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਹਾਲ ਤੋਂ ਲਿਖਿਓ ਕਿਤਾਬਨ ਮਾਂਹਿ।
ਹਮ ਨਿਜ ਨੈਨਨ ਜੋ ਪਿਖਿਓ ਸੋ ਅਬ ਸਾਚ ਸੁਨਾਂਹਿ।
ਚੌਪਈ
ਸੰਮਤ ਉਨੀਸੈ ਅਠਾਈ।
ਕੂਕੇ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ ਤਬ ਆਈ।
ਜੋ ਬੁੱਚੜ ਗਊਆਂ ਬੇ ਮਾਰਤ।
ਤਿਨਕੋ ਸੋ ਸਿੰਘ ਭਏ ਬਿਦਾਰਤ।
ਜਬ ਸਿੰਘ ਸਾਠਕ ਪਕੜੇ ਗਏ।
ਫੜੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਅਏ।
ਉਨ ਹਿਤ ਹੁਕਮ ਅੰਗਰੇਜੀ ਆਯੋ।
ਇਨ ਕੋ ਤੋਪਨ ਸੰਗ ਉਡਾਯੋ।
ਜਬ ਇਹੁ ਹੁਕਮ ਉਨੈਂ ਸੁਨ ਪਾਯੋ।
ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਅਤਿ ਹੀਯ ਹੁਲਸਾਯੋ।
ਮੁਖ ਪਰ ਲਾਲੀ ਚੜੀ ਬਧੇਰੇ।
ਗਾਵਤ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਉਚੇਰੇ।
ਦੀਵੇ ਪਰ ਜਯੋ ਆਇ ਪਤੰਗੇ।
ਤਯੋਂ ਤੋਪਨ ਦਿਸ ਜਾਇ ਨਿਸ਼ੰਗੇ।
ਉਡੇ ਖੁਸ਼ੀ ਚੈ ਚੈ ਕਰ ਸਾਰੇ।
ਜਰਾ ਨ ਕੀਨੇ ਪਰਾਨ ਪਯਾਰੇ।
ਇਹ ਹਮ ਨੇ ਖੁਦ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰੇ।
ਦੇਖਤ ਬੇ ਜੋ ਲੋਗ ਅਪਾਰੇ।
ਰਹੇ ਹਿਰਾਨ ਤਿਨੈ ਪਿਖ ਸਾਰੇ।
ਇਹੁ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਗੀਤੀ ਵਰਹੈ।
ਸਸਤ੍ਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤ ਤੈ ਨਾਹਿ ਡਰਹੈ।
ਸੰਮੁਖ ਸੱਤ੍ਰ ਜੰਗ ਮੈਂ ਜੈਹੈ।
ਮਰਨ ਮਾਰਨੋ ਨਾਹਿ ਟਰੈਹੈ।

(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਪੰਨਾ ੫੧੮-੧੯)

Appendix

Giani Gian Singh in his magnum opus. Panth Parkash, gives a fairly detailed account of the continuous executions of the Sikh warriors who taken prisoners along with their leader, Banda Singh Bahadur. He says-

"And, then, every day they were brought to Chandni Chowk. Twenty-five of them would gladly offer themselves to be killed. Every one of them would desire to be killed earlier than the others. They, the fortunate ones, loved to be martyred. They recited aloud the Word of the Guru over and over again and with gusto.

They gave away their lives happily and generously.

Said: We are leaving for Baikunth, the Heavenly Abode."

And, then, he departs from the narrative and tells us that he has learnt it from the writings of Khafi Khan, Ram Jas of Jaipur and Hari Charan of Meerut. Suddenly, he turns to similar executions of the Kukas in his own time. True to the great Sikh tradition, they had happily laid down their lives espousing a noble cause. They, too, had embraced Death, reciting the Word of the Guru. Each one of them was in a great hurry to be present in the heavenly Guru Darbar. Giani Ji says:

The account of those Sikhs (the Bandais) has been set out in a number of books.

But, now, I would speak to you, in truthful details of what I saw with my own eyes.

During Nineteen Twenty-eight Bikrami

I came into contact with the Kukas.

The butchers who had slaughtered cows were themselves slain by these lion-hearted men of the Guru.

Nearly sixty of them, pure souls, were arrested and were brought to Malerkotla in custody. The English (Government) issued orders that they be blown off by cannon.

They were delighted to hear of this order they were indeed overwhelmed with joy.

Their exuberance shot into their miens

They recited aloud the word of the Guru.

As moths rushing towards a lamp, unrestrained they made for the

cannon.

Their spirits in high transport, they hurried forward without a thought
for their dear lives.

This I was with my own eyes,

People had gathered in a large number.

They saw and were filled with wonder.

Wedded to the Supreme life-style of the Sikhs,

They were not afraid of embracing death by arms.

They could meet the enemy on the battle-field and be restrained
from neither laying down not taking life.

